

DŮCHODOVÁ REFORMA

VÝCHOZÍ STAV

- Stávající důchodový systém funguje na principu průběžného financování, kdy zaměstnané osoby odvádí ze svých příjmů pojistné, které slouží k financování důchodů existujících důchodců. V současnosti je ohrožen ze dvou stran. Prodlužující se střední délka života, která bude způsobena především poklesem úmrtnosti ve vyšších věkových skupinách, povede (za jinak nezměněných podmínek) k růstu průměrné doby pobírání důchodu a tím i k růstu nákladů na jednoho důchodce a celkových nákladů na důchody. Nízká porodnost naproti tomu povede k poklesu počtu zaměstnaných osob a tím i příjmů systému. Působení obou těchto faktorů způsobí v důchodovém systému rostoucí nerovnováhu a tím jeho dlouhodobou finanční neudržitelnost vyžadující provedení reformních kroků.
- výdaje na důchodové pojištění představují cca 28 % výdajů státního rozpočtu. Pojistné na důchodové pojištění je příjmem státního rozpočtu; v roce 2006 činily příjmy státního rozpočtu z pojistného na důchodové pojištění 276,9 mld. Kč a výdaje státního rozpočtu na dávky důchodového pojištění 272,9 mld. Kč.
- prodlužuje se střední délka života (za posledních 15 let se prodloužila o 4 roky a předpokládá se, že za každých dalších šest let se bude prodlužovat o 1 rok),
- roste podíl starších osob na celkové populaci (podíl osob starších 60 let by se měl v následujících 50 letech zvýšit ze současných 20 % na více než 35 %; u osob starších 80 let by měl být tento růst ještě daleko razantnější, a to ze současných méně než 5 % na skoro 15 % v roce 2065),
- kumulovaný dluh důchodového pojištění do roku 2050 dosáhne cca 50 % HDP a do roku 2100 již cca 250 % HDP

Odchod do důchodu ve vybraných zemích

Stát	muži	ženy
Belgie	65	65
Dánsko	67 (65)	67 (65)
Estonsko	63	63
Řecko	65	60 (65)
Itálie	57 - 65 (65)	57 - 65 (60)
Lotyšsko	62	62
Litva	62,5	60
Maďarsko	62	62
Rakousko	65	60 (65)
Slovensko	58, 63, 65	58, 61, 63
Slovensko	62	62
Británie	65	60 (65)
Německo	65 (67)	65 (67)
Irsko	65	65
Polsko	65	60
Francie	60	60
Kypr	65	65
Finsko	65	65
Španělsko	65	65
Švédsko	61 - 67	61 - 67
Nizozemí	65	65
Portugalsko	65	65
Lucembursko	65	65
Malta	61	60
Bulharsko	63	60
Rumunsko	65	60
Island	67	67
Norsko	67	67
Švýcarsko	65	64
Lichtenštejnsko	65	64
USA	67	67
Austrálie	65	65
Chorvatsko	65	60

VLÁDNÍ NÁVRH DŮCHODOVÉ REFORMY

Návrh představuje první krok reformy důchodového systému. Mezi jeho základní parametry patří:

- postupné zvyšování důchodového věku až na 65 let u mužů a žen, které nevychovaly žádné dítě nebo jedno dítě, a 62 až 64 let u žen (podle počtu vychovaných dětí), pokud vychovaly aspoň dvě děti
- postupné prodlužování potřebné doby pojištění až na 35 let pro vznik nároku na starobní důchod
- vyloučení doby studia po účinnosti navrhovaného zákona z okruhu náhradních dob pojištění
- přehodnocení definice plné a částečné invalidity a zavedení invalidity ve třech stupních s rozdílnou výší invalidního důchodu v těchto třech stupních

K reformě důchodového systému dochází především kvůli nepříznivé demografické prognóze, podle níž je stárnutí české populace jedním z nejrychlejších v EU. Prodlužuje se střední délka života, roste podíl starších osob na populaci a roste počet důchodců v poměru k ekonomicky aktivním lidem. Druhý je pak finanční důvod, neboť zachování stávajícího systému důchodového pojištění by ČR v roce 2050 zadlužilo do výše 50% HDP.

Zvýšení věku odchodu do důchodu

Zvyšování důchodového věku je nezbytnou podmínkou jakékoliv reformy. Další pokračování ve zvyšování důchodového věku se přitom v podstatě nedotkne osob starších 50 let, u nichž je vývoj důchodového věku stanoven již stávající právní úpravou. Nepředpokládá se proto, že zvyšování důchodového věku bude důvodem pro nárůst celkové míry nezaměstnanosti. Z dosavadního vývoje, kdy již dochází k postupnému zvyšování důchodového věku, vyplývá, že míra nezaměstnanosti věkově starších osob se nijak neodchyluje od úrovně pozorované v celé populaci.

Prodloužení doby pojištění

Prodloužení doby pojištění na 35 let je reakcí na nepříznivou demografickou situaci. Pokud jde o průměrnou dobu pojištění, ta patří i vzhledem k rozsahu tzv. náhradních dob k nejdelším v rámci EU a její případné postupné zvyšování by nemělo vést k vyloučení významné části osob

pro nárok na starobní důchod.

Zrušení doby studia jako náhradní doby pojištění

Smyslem návrhu na zrušení doby studia jako náhradní doby pojištění je zmenšit dosavadní široký rozsah dob, které jsou v českém základním systému důchodového pojištění hodnoceny pro nárok na důchod a jeho výši i přesto, že za ně není placeno pojištění. U této skupiny je navíc nejméně odůvodněné financování v rámci solidarity. Ve většině evropských zemí není podobná výhoda zavedena.

Vytvoření tří typů invalidit

Stupně invalidity podle poklesu pracovní schopnosti budou následující:

- stupeň pokles nejméně o 35 % a nejvýše o 49 %
- stupeň pokles nejméně o 50 % a nejvýše o 69 %
- stupeň pokles nejméně o 70 %.

Cílem vytvoření tří typů invalidit je zmenšit nadbytečně široké rozpětí (např. při omezené schopnosti práce ve výši 35% a 65% je vyplácen stejný - částečný - invalidní důchod). Velká většina z dnes částečně invalidních bude „převedená“ do prvního stupně invalidity.

Postupný odchod do starobního důchodu

Kromě uvedeného se navrhuje rovněž umožnit pojištěncům „postupný“ odchod do starobního důchodu. Ten by spočíval v možnostech pobírat buď polovinu starobního důchodu, nebo starobní důchod v plné výši vedle příjmu ze souběžné výdělečné činnosti s tím, že se tento důchod přepočte s ohledem na tuto dobu výdělečné činnosti. Záměrem těchto opatření je oddálit úplný odchod z ekonomické aktivity.

Reforma důchodového systému by měla ušetřit ve středním a dlouhodobém horizontu 1,2-1,3% HDP oproti stavu beze změn. Tato první fáze je zaměřena na stabilizaci a finanční udržitelnost systému. Ve II. etapě důchodové reformy budou tyto kroky doplněny o opatření v oblasti soukromých důchodů. Opatření by měla zejména vytvořit další motivace pro účast v doplňkovém připojištění (spoření) na stáří a zprůhlednit systém pro účastníky. V rámci III. etapy důchodové reformy bude řešena diversifikace zdrojů pro příjmy ve stáří s možností částečné volby pojištěnců k vyvázání se (opt – out) ze základního důchodového pojištění do soukromého systému.